

профілю. З урахуванням видових класифікацій виділені інформаційна, науково-дослідна, проектно-конструкторська, виробничо-технологічна, і методична види діяльності інженерів-педагогів, які найбільш ефективно сприяють формуванню інформаційної компетентності.

Ключові слова: інженер-педагог, інформаційна компетентність, професійна діяльність, інформаційна діяльність.

Сейдаметова З. Н. Составляющие информационной компетентности инженеров-педагогов швейного профиля

В статье представлен перечень составляющих информационной компетентности по видам профессионально-информационной деятельности инженера-педагога швейного профиля. С учетом видовых классификаций выделены информационная, научно-исследовательская, проектно-конструкторская, производственно-технологическая, и методическая виды деятельности инженеров-педагогов, которые наиболее эффективно способствуют формированию информационной компетентности.

Ключевые слова: инженер-педагог, информационная компетентность, профессиональная деятельность, информационная деятельность.

Seydametova Z. N. Components information competence engineers-teachers sewing profile

In the article presents the components of information literacy by type of professional information activities engineer teachers sewing profile. Given the classifications identified information, research, design, production, technology, and methodical activities of engineers and educators who are most effectively contribute to the formation of information competence.

Key words: engineer-teacher, information competence, professional activities, information activities.

Стаття надійшла до редакції 27.11.2012 р.

Прийнято до друку 21.12.2012 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Тархан Л. З.

УДК 378.011.3:62–051–057.21

О. Я. Сердюкова

**ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ
СИСТЕМИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ
У ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОЇ (ВИРОБНИЧОЇ) ПРАКТИКИ**

Нові умови існування освітнього середовища, що орієнтують його на задоволення запитів конкретних споживачів освітніх послуг, вимагають від

інженера-педагога підвищення професійної компетентності та індивідуальної мобільності. Низка нагальних проблем професійної освіти викликана протиріччям між реалізацією нових цілей освітньої системи і недостатньою готовністю інженерів-педагогів до роботи в сучасних умовах. Очевидно, що перспективи подолання зазначеного протиріччя в значній мірі пов'язані з підвищенням рівня професійної компетентності інженерів-педагогів, яка є умовою якісної підготовки майбутніх робітників у системі початкової професійної освіти.

Професійний розвиток людини неможливо відокремити від його особистісного розвитку. Основним об'єктом професійного розвитку і формою реалізації творчого потенціалу людини в професійній діяльності поряд з професійною спрямованістю та професійної гнучкістю є професійна компетентність. Професійна компетентність означає теоретичну і практичну готовність людини до професійної діяльності [3].

Досягнення високого рівня педагогічної компетентності є стратегічною метою професійно-педагогічної освіти. Проблемам формування професійної, зокрема педагогічної, компетентності фахівця присвячені роботи науковців В. Байденко, В. Болотова, Ю. Варданян, Н. Кузьміної, А. Маркової, Л. Мітіної, В. Серикова, В. Сластьоніна, А. Хуторської, В. Шадрикова та ін.

Під педагогічною компетентністю інженера-педагога ми розуміємо інтегративне особистісне утворення, яке виявляється в його ціннісному ставленні до педагогічної діяльності, наявності необхідних психолого-педагогічних знань, умінь, навичок і досвіду, які дозволяють інженеру-педагогу ефективно впливати на професійний та особистісний розвиток учнівсько-студентської молоді, налаштовувати її на перетворювальну працю, а також забезпечує його саморозвиток і самореалізацію у сфері професійної діяльності [2].

У професійній підготовці майбутніх інженерів-педагогів педагогічна практика посідає визначальне місце. Для студентів-випускників освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр» і «спеціаліст» педагогічна (виробнича) практика є завершальним етапом у підготовці й засвідчує не тільки загальний рівень педагогічної компетентності, але й впливає на остаточне професійне самовизначення майбутнього інженера-педагога. Педагогічна практика призначена допомогти формуванню особистісного і діяльнісного підходу до педагогічного процесу, накопиченню професійного досвіду [1].

Метою статті є розгляд системи розвитку педагогічної компетентності майбутніх інженерів-педагогів у процесі педагогічної (виробничої) практики.

У процесі проходження педагогічної практики уявлення студентів про змвст професійної діяльності, формується особистісне ставлення до неї, що безпосередньо впливає на формування педагогічної компетентності.

Погоджуємось з позицією Л. Усеїнової, яка вважає, що зміст практики інженерів-педагогів повинен забезпечувати виконання таких функцій, як адаптаційну, навчальну, закріплювальну, освітньо-розвивальну, виховну,

мотиваційно-стимулюючу, діагностичну, що забезпечить формування компетентності цих фахівців [4].

Успішність розвитку педагогічної компетентності майбутніх інженерів-педагогів залежить, перш за все, від глибини й усебічності попередньої підготовки практики, вибору найбільш раціональних форм і методів її проведення, можливості викладачів здійснити її адекватний та всебічний психолого-педагогічний супровід. Необхідно пам'ятати, що педагогічна практика виявляє не тільки готовність студентів до здійснення самостійної професійно-педагогічної діяльності, але й визначає педагогічну компетентність і майстерність самих викладачів ВНЗ, їхню можливість діяти в тісному зв'язку з педагогічним колективом баз практик, вибудовувати суб'єкт-суб'єктну взаємодію зі студентами.

Безпосередньо педагогічна практика починається з проведення методистами та керівниками практики від профільюючих та психолого-педагогічних кафедр установчої конференції, під час якої перед студентами ставиться мета, уточнюються завдання практики, надається інформація про організацію проходження практики й форму звітності, надаються рекомендації щодо підготовки звітної документації. Також доводиться інформація стосовно підведення підсумків проходження практики та систему оцінювання її результатів.

Виконання програми педагогічної практики ґрунтується на знаннях та уміннях, які набувають студенти при вивченні психолого-педагогічних, природничо-наукових і профільних дисциплін, а також уміннях, набутих при проходженні виробничої й технологічної практик.

З метою визначення динаміки формування педагогічної компетентності майбутніх інженерів-педагогів у процесі проходження педагогічної практики нами створено науково обґрунтовану систему моніторингу, що складається з діагностичної програми, програми розвитку педагогічної компетентності та засобів визначення індивідуальної стратегії розвитку педагогічної компетентності майбутніх інженерів-педагогів. Пропонована система виконує освітню, розвивальну та коригувальну функції.

Діагностична програма вивчення формування педагогічної компетентності представляє собою набір дослідницьких методів: самооцінки, опитування, бесіди, ранжирування, аналізу.

Реалізація програми здійснюється у три етапи: підготовчий етап, діагностичний етап, завершальний етап.

Перший етап реалізується протягом вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу. На підготовчому етапі здійснюються:

- створення позитивної установки на сприйняття та усвідомлення сутності педагогічної компетентності інженера-педагога;
- формування внутрішньої мотивації на розвиток педагогічної компетентності інженера-педагога;

Другий етап реалізується безпосередньо напередодні частково на установчій конференції та надалі протягом всього терміну практики. На діагностичному етапі здійснюються:

- експрес-діагностика актуального рівня знань, умінь і навичок щодо розвитку педагогічної компетентності інженера-педагога.

- обговорення основних проблем формування педагогічної компетентності, що виявляється у навчальній діяльності інженера-педагога, педагогічному спілкуванні, особистісному розвитку.

Третій етап реалізується на підсумковій конференції. На третьому (завершальному) етапі здійснюються:

- аналіз звітів з педагогічної практики;
- обговорення утруднень, що виникли під час педагогічної практики у педагогічній діяльності; у педагогічному спілкуванні; в особистісному розвитку;

- аналіз відгуків керівників практики від навчального закладу-бази практики;

- підсумкова групова рефлексія.

Для визначення динаміки формування педагогічної компетентності майбутніх інженерів-педагогів у процесі проходження педагогічної практики були сформовані завдання для самоаналізу діяльності студентів-практикантів під час проходження практики і після її завершення. Ці завдання мали вигляд тестів, карток обліку, анкет, мін-творів. Наводимо картку обліку студентами сформованості професійно важливих якостей в процесі педагогічної практики (табл. 1).

Запровадження інструментарію самомоніторингу значною мірою впливали на розвиток рефлексивного компоненту педагогічної компетентності майбутніх інженерів-педагогів. Студенти мали можливість виявити та оцінити ускладнення та помилки власної професійно-педагогічної діяльності.

Таблиця 1

Картка самообліку сформованості професійно важливих якостей особистості студента

№	Якості особистості студентів	Рівень сформованості (В, С, Н)	
		До педагогічної практики	Після проходження педагогічної практики

1.	Уміння спілкуватися з учнями, педагогами		
2.	Інтерес до професійної діяльності		
3.	Розуміння учнів		
4.	Володіння уміннями і навичками самоорганізації		
5.	Рівень розвитку етичних якостей		
6.	Відповідальність		
7.	Тактовність		
8.	Дисциплінованість		
9.	Працьовитість		
10.	Наполегливість		
11.	Акуратність		
12.	Прояв терпимості до учнів		
13.	Здібність до співпереживання (емпатія)		
14.	Уміння планувати освітню діяльність		
15.	Професійно-мовний розвиток		
16.	Організаторські здібності		
17.	Прояв творчості в навчальній діяльності		
18.	Уміння викликати і підтримати прояви творчості в учнів		
19.	Ініціативність		
20.	Сприйнятливості до нового, нетрадиційного		
21.	Володіння мімікою, жестами, емоційним станом		
22.	Уміння проводити самооцінку власної діяльності		
23.	Різноманітність активно використовуваних форм, методів і прийомів педагогічної діяльності.		

Далі нами було складено перелік типових помилок та ускладнень у педагогічній діяльності студентів під час проходження практики, а також методичні рекомендації щодо їх подолання.

У нашому підході до вдосконалення розвитку педагогічної компетентності майбутніх інженерів-педагогів під час педагогічної (виробничої) практики особливу увагу приділено оформленню її результатів та підведенню підсумків на конференції, де студенти обмінювались враженнями про власну педагогічну діяльність, обмінювались думками про позитивні й негативні моменти, з якими вони стикались під час проходження педагогічної практики у закладах професійної освіти. Доповіді практикантами готувались на основі вивчення досвіду роботи викладачів і майстрів виробничого навчання, власної науково-дослідної, навчально-методичної, виховної роботи, а також результатів самомоніторингу розвитку педагогічної компетентності.

Реалізація третього етапу діагностичної програми вивчення формування педагогічної компетентності дозволили виділити деякі труднощі, які відчували студенти в період практики, а саме:

- труднощі, пов'язані з превалюванням стійких стереотипних уявлень і обмеженістю загальних і педагогічних знань щодо педагогічної

компетентності інженера-педагога;

- труднощі, викликані відсутністю довіри і щирості при заповненні діагностичних матеріалів;

- труднощі, пов'язані з побоюванням студентів виявитися педагогічно некомпетентними та їх прагненням мати кращий вигляд під час захисту педагогічної практики, а також з небажанням визнати відсутність у себе необхідного підґрунтя щодо формування педагогічної компетентності;

- труднощі, пов'язані з невмінням студентів-практикантів побачити конкретну навчально-педагогічну ситуацію очима учня, батьків, колег;

- небажання змінювати звичний для себе стереотип поведінки через відсутність гнучкості мислення;

- труднощі, що виникають при аналізі педагогічних ситуацій у зв'язку з відсутністю у практикантів бажання аналізувати та змінювати щось у педагогічному спілкуванні й власній особистості.

Завдяки опрацюванню результатів системи моніторингу формування педагогічної компетентності інженерів-педагогів з'явилася можливість створити узагальнену програму розвитку педагогічної компетентності. Програма передбачає наступні кроки щодо формування та подальшого розвитку педагогічної компетентності:

- усвідомлення та визначення індивідуального стилю власної педагогічної діяльності, педагогічного спілкування;

- постійна самоосвіта шляхом вивчення літератури з проблеми розвитку педагогічної компетентності;

- постійне самопізнання власних особистісних і професійних можливостей з метою більш повного їх використання у навчально-виховному процесі;

- набуття та саморозвитку вміння аналізувати навчально-виховний процес, з метою своєчасного виявлення професійних утруднень і помилок;

- набуття практичних навичок розв'язання конфліктних ситуацій у педагогічному спілкуванні;

- усвідомлення педагогічної компетентності як особистісної та професійної ціннісної орієнтації;

- здійснення самоосвітньої діяльності;

- формування та розвиток навичок рефлексивної діяльності.

Таким чином, формування педагогічної компетентності майбутнього інженера-педагога є комплексним процесом, який містить сукупність компонентів. Педагогічна компетентність майбутнього інженера-педагога складається з професійних базових знань та вмінь, загальної культури, володіння професійною мовою, комунікабельності і здатності впливати на духовний світ учнів, поваги до них і багатьох інших професійно значущих й особистісних якостей майбутнього інженера-педагога, більша частина яких розкривається тільки в умовах самостійної практичної діяльності, а саме на педагогічній практиці.

Для повноцінного та ефективного формування педагогічної компетентності майбутніх інженерів-педагогів необхідно здійснювати

постійний моніторинг вказаного процесу. Розроблена нами система вивчення та аналізу сформованості педагогічної компетентності майбутніх інженерів-педагогів у процесі проходження педагогічної практики дозволила виявити фактори, що впливають на її формування.

Останнє надало можливість створити узагальнену програму розвитку педагогічної компетентності та визначити необхідність розробки індивідуальної стратегії формування педагогічної компетентності інженера-педагога у подальшій професійній діяльності.

Ураховуючи викладене, актуальною є розробка структури та принципів побудови цієї стратегії для студентів інженерно-педагогічних спеціальностей.

Список використаної літератури

- 1. Корнева Л. В.** Психологические основы педагогической практики [Электронный ресурс]. / Людмила Валентиновна Корнева. – Режим доступа: http://fictionbook.ru/author/lyudmila_valentinovna_korneva/psihologicheskie_osnoviy_pedagogicheskoy/read_online.html?page=1. **2. Сердюкова О. Я.** Формування педагогічної компетентності майбутніх інженерів-педагогів у навчальному процесі вищого навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Олена Яківна Сердюкова. – Луганськ, 2011. – 281 с. **3. Стенькова В. И.** Педагогическая практика как фактор развития профессиональной компетентности будущих психологов, преподавателей психологии : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / В. И. Стенькова. – Улан-Удэ, 2007. – 23 с. **4. Усеїнова Л. Ю.** Формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх інженерів-педагогів в умовах виробничої практики : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. Ю. Усеїнова. – К., 2010. – 20 с.

Сердюкова О. Я. Експериментальне впровадження системи розвитку педагогічної компетентності майбутніх інженерів-педагогів у процесі педагогічної (виробничої) практики

Статтю присвячено вирішенню актуального завдання розвитку педагогічної компетентності майбутніх інженерів-педагогів під час проходження педагогічної (виробничої) практики. У статті розглянуто систему моніторингу динаміки формування педагогічної компетентності майбутніх інженерів-педагогів у процесі проходження педагогічної практики, що складається з діагностичної програми, узагальненої програми розвитку педагогічної компетентності та засобів визначення індивідуальної стратегії розвитку педагогічної компетентності майбутніх інженерів-педагогів. Визначено актуальність розробки структури та принципів побудови індивідуальної стратегії розвитку педагогічної компетентності студентів інженерно-педагогічних спеціальностей.

Ключові слова: професійна підготовка, інженер-педагог, педагогічна компетентність, моніторинг, діагностика.

Сердюкова Е. Я. Экспериментальное внедрение системы развития педагогической компетентности будущих инженеров-педагогов в процессе педагогической (производственной) практики

Статья посвящена решению актуальной задачи развития педагогической компетентности будущих инженеров-педагогов во время прохождения педагогической (производственной) практики. В статье рассмотрена система мониторинга динамики развития педагогической компетентности будущих инженеров-педагогов в процессе прохождения педагогической практики, состоящая из диагностической программы, обобщенной программы развития педагогической компетентности и средств определения индивидуальной стратегии развития педагогической компетентности будущих инженеров-педагогов. Указана актуальность разработки структуры и принципов построения индивидуальной стратегии развития педагогической компетентности студентов инженерно-педагогических специальностей.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, инженер-педагог, педагогическая компетентность, мониторинг, диагностика.

Serdyukova E. Ya. Experimental implementation of the system of pedagogical competence of the future engineering educators in the process of pedagogical (production) practice

The article is devoted to solving the actual problem of development of pedagogical competence of the future engineering educators during their passing of pedagogical (production) practices. The article describes a system for monitoring of dynamics of the pedagogical competence of the future engineering educators during their passing of teaching practice, which consists of the diagnostic program, a generalized program for the development of pedagogical competence and means to determine the individual strategies of development of pedagogical competence of the future engineering and educators. Indicated the urgency of developing the structure and principles of the individual strategy of development of pedagogical competence of students of engineering and pedagogical profiles.

Key words: professional training, engineer, teacher, pedagogical competence, monitoring and diagnostics.

Стаття надійшла до редакції 27.11.2012 р.

Прийнято до друку 21.12.2012 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Савченко С. В.